

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1148

Vragen van de leden **Van den Hil** en **Tielen** (beiden VVD) aan de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over *het bericht «Kind van ouders met verstandelijke beperking: «Eigenlijk was ik de ouder»»* (ingezonden 4 december 2024).

Antwoord van Staatssecretaris **Karremans** (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) (ontvangen 28 januari 2025). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2024–2025, nr. 908.

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Kind van ouders met verstandelijke beperking: «Eigenlijk was ik de ouder»»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Bent u bekend met het radioprogramma Nieuws en Co van 22 november jl. waarin het Trimbos-instituut pleit voor gesprekken over de kinderwens conform Nu Niet Zwanger?² Wat is uw reactie op dit pleidooi?

Antwoord 2

Ja. In de uitzending van Nieuws en Co pleit het Trimbos-instituut om tijdig een gesprek te voeren met vrouwen én mannen in de vruchtbare periode of sprake is van een actuele kinderwens, zodat ze een geïnformeerde en bewuste keuze kunnen maken. Ik vind het, net zoals het Trimbosinstituut, van belang dat iedereen bewust en goed geïnformeerd moet kunnen kiezen om nu wel of geen kind te willen krijgen. Dat is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Het programma Nu Niet Zwanger (NNZ) ondersteunt mensen in kwetsbare omstandigheden om regie te nemen over hun kinderwens. Zodat zij niet overvallen worden door een zwangerschap. Het programma is momenteel in 303 gemeenten beschikbaar en er komen nog steeds gemeenten bij. Ik stel t/m 2027 projectsubsidie beschikbaar aan de GGD GHOR

¹ NOS, 22 november 2024, Kind van ouders met verstandelijke beperking: «Eigenlijk was ik de ouder», <https://nos.nl/artikel/2545537-kind-van-ouders-met-verstandelijke-beperking-eigenlijk-was-ik-de-ouder>

² Nieuws en CO, 22 november 2024, <https://www.nporadio1.nl/uitzendingen/nieuws-en-co/9c6b124f-8f49-411a-a3db-22acd0569d34/2024-11-22-nieuws-en-co>

Nederland voor de landelijke uitrol van het programma Nu Niet Zwanger. In de jaren 2023 t/m 2025 is extra geld beschikbaar gesteld zodat het programma sneller kan uitbreiden en inhoudelijk kan verdiepen.

Vraag 3

Wat is de reden dat niet wordt geregistreerd bij hoeveel gezinnen met Kinderen van Ouders met Psychische Problemen (KOPP) en Kinderen van ouders met een verslaving (KOV) programma's als Nu Niet Zwanger worden ingezet? Bent u bereid dit te gaan registreren, zo nee, waarom niet?

Antwoord 3

Het programma Nu Niet Zwanger (NNZ) is geen doelgroepeninterventie. Vanuit/door het programma leren professionals uit het medisch en het sociale domein hoe je kinderwens bespreekbaar maakt en bespreekt. Het programma richt zich op alle mensen in kwetsbare omstandigheden, waaronder Kinderen van Ouders met Psychische Problemen als Kinderen van ouders met een verslaving. Kwetsbare omstandigheden kunnen echter veel bredere oorzaken hebben en kent een grote verscheidenheid. De inzet van het Nu Niet Zwanger programma is (1) het bespreken van kinderwens bij mensen in kwetsbare omstandigheden, (2) het normaliseren van praten over kinderwens en (3) het implementeren van de bijbehorende NNZ-methode bij organisaties die werken met mensen in kwetsbare omstandigheden, waaronder de doelgroep KOPP/KOV. Daarnaast is het streven om het praten over kinderwens volgens de Nu Niet Zwanger methode onderdeel te laten worden van de reguliere werkzaamheden van de aangesloten organisaties.

Als er vervolgstappen nodig zijn kan NNZ praktische hulp en ondersteuning bieden. Alleen ter zake doende informatie voor deze inzet van het NNZ-programma en het regie nemen op kinderwens wordt geregistreerd. De reden/oorzaak van de kwetsbare omstandigheden waar mensen zich in bevinden en/of extra registratie hierop hoort daar niet bij. Het gaat over bewustwording en inzicht hebben in de balans tussen beschermende en risicofactoren, op basis waarvan mogelijk aanstaande ouders een weloverwogen keuze kunnen maken of dat het juiste moment is om al dan niet zwanger te worden. Daarom wordt het dus ook niet op doelgroep niveau geregistreerd. Dit is ook bedoeld om een eventuele stigmatisering of ethische vraagstukken te voorkomen. Denk aan bemoeizorg of uitsluiting.

Er zijn en komen ook geen landelijke gegevens beschikbaar over het aantal KOPP/KOV-gezinnen waarbij Nu Niet Zwanger is ingezet omdat deze gegevens niet op landelijk niveau worden geregistreerd, dit niet wenselijk is en dit voor de verdere ontwikkeling van het NNZ-programma geen meerwaarde heeft.

Vraag 4

Bij hoeveel instellingen die werken voor en met mensen met een lichtverstandelijke beperking (LVB) wordt het gesprek over de kinderwens conform Nu Niet Zwanger gevoerd?

Antwoord 4

Deze gegevens worden niet landelijk geregistreerd. Het Nu Niet Zwanger programma is op dit moment beschikbaar in 89% van de gemeenten. Elke GGD heeft een NNZ-team met inhoudelijk coördinatoren. Deze lokale NNZ-teams registreren met welke organisaties zij samenwerken. We zien hierin variatie, per NNZ-programma zijn er tussen de 1 en 10 organisaties die werken met mensen met een licht verstandelijke beperking aangesloten bij het programma. In deze organisaties zijn aandachtsfunctionarissen aangesteld die getraind zijn – door het Nu Niet Zwanger team van de GGD – in de NNZ-methodiek en hoe ze het programma in hun instellingen kunnen toepassen. Zij zijn de ambassadeurs en contactpersonen voor hun collega's in de instellingen die werken met Nu Niet Zwanger. De professionals werken vanuit hun vertrouwensrelatie met hun cliënten en zijn daarmee de aangewezen personen om de kinderwens van hun cliënten te bespreken. Deelname van instellingen en mate van participatie en borging van het programma fluctueert omdat er sprake is van vrijwilligheid. Het is hiermee niet exact bekend hoeveel instellingen, die werken voor en met mensen met een

lichtverstandelijke beperking (LVB), werken conform de aanpak van Nu Niet Zwanger

Vraag 5

In hoeverre is onveilige hechting bij kinderen van ouders met een verstandelijke beperking onderdeel van de richtlijn Ouder-kind relatie en de richtlijn Kindermishandeling, en is deze groep kinderen meegenomen in de uitvoering van de motie Tielen?³

Antwoord 5

In de Voortgangsbrief Jeugd van 5 november jl. bent u geïnformeerd over de mate waarin gehechtheid een onderwerp is binnen de werkzaamheden van de jeugdgezondheidszorg bij het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ) en bij het Nederlands Jeugd Instituut (NJI). In deze brief is aangegeven dat zorgprofessionals zich maximaal inzetten op het thema gehechtheid en daarvoor de richtlijn ouder-kind relatie en de richtlijn kindermishandeling toepassen. Zowel in de JGZ-richtlijn ouder-kind relatie als de richtlijn Kindermishandeling worden factoren benoemd die een risico kunnen opleveren voor de ouder-kind relatie of die het risico op kindermishandeling kunnen vergroten. Ouders met een verstandelijke beperking is één van de benoemde risicofactoren. Beide richtlijnen worden regelmatig geactualiseerd op basis van nieuwe inzichten.

Er zijn overigens verschillende manieren waarop gezinnen, waar sprake is van ouders met een verstandelijke beperking, ondersteund kunnen worden om zo onveilige hechting te voorkomen. Zo zijn er hulpgroepen via verschillende GGZ-instellingen, waarvan een aantal specifiek voor kinderen (4 t/m 16 jaar) van KOPP/KOV ouders (zoals bv Jellinek of Brijder). Voor jongvolwassenen zijn er – via Trimbos – een aantal initiatieven zoals naastencentraal.nl, KOPPSupport.nl en metzonderouders.nl. Meer in het algemeen kunnen kinderen bellen met de kindertelefoon of andere hulp/chatlijnen op het gebied van (mentale) ondersteuning. Mocht ergens tijdens zwangerschap, bevalling of kraambed vermoeden zijn van LVB bij ouder(s) dan kan door tijdig signaleren en via de JGZ, huisarts of Kansrijke Start coalitie hulp in het sociaal domein gezocht worden voor ondersteuning aan het hele gezin.

Vraag 6

Welke groepen naast KOPP/KOV worden nog meer niet goed (genoeg) bereikt door Nu Niet Zwanger, en bent u bereid ervoor te zorgen dat deze groepen duurzaam bereikt worden? Zo ja, hoe gaat u dat doen?

Antwoord 6

Streven is alle organisaties die mensen in kwetsbare omstandigheden begeleiden aan te laten sluiten bij het programma. Momenteel participeren meer dan 1100 organisaties uit zowel het medisch als sociaal domein (cijfers uit monitor NNZ januari 2024 [4]). Gemiddeld per NNZ-programma zijn dit 47 organisaties.

Jaarlijks sluiten nog steeds nieuwe organisaties aan maar haken ook organisaties af. Aangezien de deelname vrijwillig is, is samenwerking niet af te dwingen. Als een gemeente beslist om het programma NNZ niet aan te bieden, is het voor instellingen in die gemeente niet mogelijk om zich bij NNZ aan te sluiten.

Vraag 7

Bent u bereid met gemeenten die nu geen programma zoals Nu Niet Zwanger inzetten, in gesprek te gaan om te zorgen dat zij dit wel gaan doen? Zo ja, hoe en op welke termijn is hiervan resultaat te verwachten?

Antwoord 7

In het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is de afspraak opgenomen dat gemeenten ervoor zorgen dat inwoners in de vruchtbare leeftijd (die in een kwetsbare situatie verkeren) voldoende regie (kunnen) nemen op hun kindervens. Dit kan onder andere door Nu Niet Zwanger aan te bieden. Het programma Nu Niet Zwanger kan bekostigd worden door de gemeente vanuit

³ Kamerstuk 36 410 XVI, nr. 108.

de structurele middelen voor Kansrijke Start als onderdeel van de SPUK-regeling, behorend bij het GALA, maar ook uit andere middelen. Uit de meest recente GALA-monitor van het RIVM blijkt dat in oktober 2024 alle 25 GGD-regio's de interventie Nu Niet Zwanger uitvoeren in 303 gemeenten. Vanuit de lokale GGD- en worden gesprekken gevoerd met gemeenten om te participeren en nog steeds nemen nieuwe gemeenten deel. Het landelijk programmateam NNZ ondersteunt hen hierbij indien gewenst.

Vraag 8

Op welke manier gaat u ervoor zorgen dat de bewezen effectiviteit van Nu Niet Zwanger wordt geborgd in lokale en regionale programma's tegen onbedoelde en ongewenste zwangerschappen?

Antwoord 8

De bewezen effectieve interventie Nu Niet Zwanger is opgenomen in de interventiedatabase van het loket Gezond Leven van het RIVM. Het programma Nu Niet Zwanger kan door gemeenten gefinancierd worden vanuit de structurele middelen voor Kansrijke Start als onderdeel van de SPUK-regeling, behorend bij het GALA. Niets staat gemeenten in de weg om de inzet van Nu Niet Zwanger hieruit te bekostigen. Met behulp van de GALA monitor wordt de implementatie van Nu Niet Zwanger op lokaal niveau gevolgd. Uit de GALA-monitor van het RIVM van 10 december jl. blijkt dat steeds meer gemeenten binnen de lokale aanpak van Kansrijke Start (erkende) interventies aanbieden over de gehele eerste 1.000 dagen, waaronder Nu Niet Zwanger. Deze interventies zijn te vinden in de interventiedatabase van het Loket Gezond Leven van het RIVM. De top-6 van meest ingezette interventies binnen gemeenten zijn: Nu Niet Zwanger, BoekStart/BoekenPret, CenteringZwangerschap, Stevig Ouderschap, VoorZorg en Home-Start. Gemeenten zijn vrij in de keuze om bepaalde interventies wel/niet in te zetten. En lokale en regionale programma's tegen onbedoelde en ongewenste zwangerschappen komen niet op grote schaal voor. Veel vaker wordt dit onderwerp opgenomen in een breder kader: bijvoorbeeld die van de seksuele gezondheid. Momenteel worden verkennende gesprekken gevoerd om de uitvoering van de onderdelen uit het GALA waar structurele middelen voor zijn te borgen. De Kamer wordt hierover geïnformeerd zodra er meer duidelijk is.